ROK II. Luty 1928 r. Nr. 2.

BIULETYN

Nowogródzkiego Wojewódzkiego Towarzystwa Rolniczego

Baranowicze, ul. Piłsudskiego Nr. 34.

Nadchodzi czas zaopatrywania się rolników w nasiona na okres siewów wiosennych. Pamiętając o tem Nowogródzkie Wojew. Towarzystwo Rolnicze organizuje 26 i 27 lutego w sali straży ogniowej w Baranowiczach pokaz jarmark nasienny, na którem pragnie zebrać okazy produkcji nasiennej miejscowej i zamiejscowej, zaś numer niniejszy Biuletynu poświęca przedewszystkiem sprawozdaniom z doświadczeń, przeprowadzonych na terenie ziemi Nowogródzkiej przez Towarzystwa Rolnicze i ich członków. Uważając za konieczne podać do wiadomości naszego ogółu rolniczego wyniki tych doświadczeń, zwracamy jednak uwagę, że dotąd cykl ich nie jest zamknięty i że wnioski ogólne tylko z dużą ostrożnością i krytycyzmem mogą być na ich podstawie robione. Cały szereg doświadczeń założonych na jesieni minionej i projektowanych na wiosnę r. b. i w latach następnych uzupełni obraz ogólny i pozwoli wyciągnąć praktyczne wskazówki. Trzeba tylko by inteligencja nasza rolnicza szeroko pracę doświadczalną poparła.

SPRAWOZDANIA Z DOŚWIADCZEŃ.

Doświadczenia z owsem.

SPRAWOZDANIE

Z doświadczeń z odmianami owsa w maj. Czernichów Górny pow. Baranowickiego, przeprowadzonego w 1926 roku pod kierownictwem Baranowickiego Okr. Tow. Rolniczego.

Pole po ziemniakach na oborniku, płaskie, płaszczysto-gliniaste z takiemże podglebiem i piaszczysto-żwirowatem podłożem. Od wschodu nieco ocienione. W jesieni zaorane, wiosną dn. 24 kwietnia sprężynowane i bronowane. 27 kwietnia zostały wytyczone w myśl instrukcji Sekcji Centralnej 61 pólek i tegoż dnia wysiane dwudziestopięciorzędowym siewnikiem Pracnera na pólkach o wymiarze 2,75 przez 27 metrów następujące odmiany oryginalnych owsów.

1) Teodozja z maj. Łęki Czarnowskiego.

2) Kanarek Mikulicki rodowodowy — maj. Mikulice p. J. Turnaua.

3) Najwcześniejszy Niemierczański — maj. Wejsiawice,

4) Żółty Pfluga — maj. Tucholka p. Otto Germana.

5) Duppawski 9 z Sobótek p. Steglera,

6) Żółty lochowa — bez kartki,

7) Tatrzański — maj. Podhorce p. Brunickiego,

8) Sobieszyński — stacja doświadczalna w Sobieszynie,

9) Jako wzorzec wysiano miejscowy owies, uprawiany w maj. Czernichowie Górnym od 1920 roku, pochodzenia z Poznańskiego.

Inne odmiany owsów na czas nie przyszły. Na zarezerwowanych działkach Nr. Nr. 12, 24, 36, 48, i 60 wysiano 1 maja I odsiew „Zwycięzca ze Swaloff" z Błędowa p. Stankiewicza, nabyty w większej ilości dla majątku. Wobec późniejszego wysiania rezultaty, dotyczące tego owsa nie mogą być brane do ogólnych zestawień.

Powtórzenie dla wszystkich odmian pięciokrotnie, wzorzec miejscowy co czwarte pólko i na obu skrajnych, razem 16. Dnia 1 maja pólka podsiane rzutowo koniczyną czerwoną. Wysiew po 1,2 kgr. owsa na działkę, wypadł nieco za rzadko. Wzeszły wszystkie odmiany 8 maja. Od wzejścia aż do okresu dojrzewania panowała silna posucha przy wysokiej nadmiernie temperaturze, zwłaszcza w okresie od 20 maja do 7 czerwca; wszystkie odmiany znacznie ucierpiały, zaczęły żółknąć i więdnąć. Na niektórych działkach silnie rozwinęły się chwasty, mianowicie skrzyp polny (Nr. 24 do Nr. 50), na kilku oset i inne działki z ostem i bujnymi chwastami były plete, pomimo to jednak owies od nich ucierpiał. Terminy kłoszenia się, kwitnienia i dojrzewania wypadły jak następuje:

	Kłoszenie	Kwitnienie	Dojrzewanie
1) Najwcześniejszy Niemiercz.	19 — VI	1—VII	20 — VII
2) Żółty Pfluga	29 — VI	4—VII	29 — VII
3) Żółty Lochowa	29 — VI	4—VII	30 — VII
4) Sobieszyński	29 — VI	5—VII	30 — VII
5) Kanarek Mikulicki . .	30 — VI	4—VII	29 — VII

	Kłoszenie	Kwitnienie	Dojrzewanie
6) Wzorzec	30 — VI	5—VII	29 — VII
7) Tatrzański	1 —VII	6—VII	3 —VIII
8) Duppawski	5 —VII	8—VII	4 —VIII
9) Teodozja	3 —VII	7—VII	10 —VIII

Wszystkie odmiany zżęte ręcznie sierpem w miarę dojrzewania; trafiły po zżęciu pod deszcz, jednak nie bardzo ucierpiały; jedynie na kilku działkach nie dało się należycie przed zważeniem słomy dosuszyć, co może powodować pewien błąd w wadze słomy w działkach Nr. Nr. 23, 24, 25 i 27.

Po zważeniu plonu z każdej działki omłócono takowy na ręcznej młócarni, przearfowano i zważono ziarno.

W przeliczeniu na hektar plon wypada jak następuje:

1) Żółty Pfluga	ziarna	973 klg.,	słomy	1259 klg.
2) Teodozja	„	959 „	„	1823 „
3) Najwcz. Niemiercz. .	„	905 „	„	1327 „
4) Kanarek Mikulicki .	„	894 „	„	1478 „
5) Żółty Lochowa . . .	„	884 „	„	1281 „
9) Sobieszyński . . .	„	797 „	„	1216 „
7) Duppawski	„	743 „	„	1217 „
8) Wzorzec	„	730 „	„	1312 „
9) Tatrzański	„	603 „	„	1108 „

Należy zauważyć, że owsy w okolicy bardzo silnie ucierpiały od rdzy, chociaż poletek na którym wykonano doświadczenie stosunkowo mało był nią dotknięty.

Dla uzupełnienia dodaje się, że odsiew I Zwycięzcy wysiano dn. 1 maja, trafił pod posuchę, obszedł 14 maja, kłosował 3 lipca, kwitł 8 lipca, dojrzał 3 sierpnia. Dał plon przeciętny ziarna 4,2 klg. i słomy 8,42 klg.

a) w przeliczeniu na hektar 567 klg. ziarna i 1135 klg. słomy.

Doświadczenie odmianowe z owsem w maj. Nacz. Bryndzowska pow. Baranowickiego p. Czarnockich w 1926 roku.

Gleba piaszczysto gliniasta, owies po pszenicy na oborniku. Siew 28 maja, zbiór 18 sierpnia. Powtórzenie pięciokrotne. Owies porażony rdzą. Odmiany oryginalne.

Wyniki w kgr. z hektara otrzymano następujące;

1) Kanarek Mikulicki	ziarna	460 klg.,	słomy	1400 klg.
2) Teodozja	„	440 „	„	1620 „
3) Rychlik Sobieszyński . . .	„	300 „	„	1400 „
4) Odsiew Sobieszyńsk. (wzorzec)	„	280 „	„	1540 „
5) Duppawski	„	240 „	„	1360 „
6) Echo Weibaila	„	240 „	„	1340 „
7) Tatrzański	„	260 „	„	1540 „

SPRAWOZDANIE

z doświadczeń z odmianami owsa w maj. Giełowicze przy Kółku Rolniczem w Jatwiezi, przeprowadzonego w roku 1926 pod kierownictwem Baranowickiego Okr. Tow. Roln.

Gleba próchniczna z domieszką gliny, podglebie i podłoże gliniaste.

Przedplon żyto, uprawa: orka jesienna, na wiosnę dwukrotne sprzężyny.

Wysiew dokonany 22 maja ręcznie po dwa klg. na każde pólko o przestrzeni 100 mtr. kwadr. Powtórzenie trzykrotne.

Dat wzejścia, kłoszenia, dojrzenia i zbioru nie wskazano, jak również nie wykazano zbiorów z poszczególnych pólek.

Wysiane odmiany: Echo — I odsiew, Zwycięzca — I odsiew, Michałek — III odsiew i miejscowy jako wzorzec.

Przy obliczeniu na ha otrzymano następujące wyniki:

	Ziarna	Słomy
Miejscowy	740 kg.	2830 kg.
Echo	670 „	1780 „
Zwycięzca	440 ,,	2000 ,,
Michałek	190 ,,	1630 ,,

Na tem że polu przeprowadzono doświadczenia jeszcze z saletrowaniem owsa, przyczem otrzymano następujące wyniki, przy powtórzeniu trzykrotnem:

	Ziarna	Słomy
Na saletrze	930 klg.	4960 klg.
bez saletry	750 ,,	2830 ,,

Doświadczenie odmianowe z owsem w maj. Godlewszczyzna gm. Lachowickiej pow. Baranowickiego p. Michała Burego w 1927 roku.

Doświadczenie przeprowadzone ściśle podług przepisów dla doświadczeń konkursowych. Pole równe, piaszczyste; przedplon ziemniaki i na oborniku. Poletka arowe z pięciokrotnem powtórzeniem. Owies wysiany 13 maja 1927 r. w ilości po 1,5 kgr. na ar ręcznym siewnikiem rzędowym Sacka. Opady i średnie miesięczne temperatury według miejscowych notowań: kwiecień 51,1 mm. opadu i 5,6 stopni Celsjusza, maj. 91,1 mm i 9,1 c. czerwiec 67,6 mm. i 16,4 c. lipiec 46,8 mm i 19,4 c. i sierpień. 91,5 mm i 16,[0] c. Dojrzewanie i zbiór między 8 a 16 sierpnia Plon w q z ha otrzymano następujący:

Żółty Lachowa i Petkus	ziarna	9,8	słomy	20,6	kłoszenia	10.VII
Teodezja	„	9,6	„	25,0	„	20.VII
Puławski późny	„	9,6	„	20,6	„	20.VII
Mikulicki	„	9,1	„	21,0	„	10.VII
Żółty Deszcz	„	9,0	„	20,2	„	17.VII
Żółty Pfluga	„	8,5	„	20,1	„	12.VII
Włościański	„	8,2	„	18,6	„	10,VII
Puławski wczesny	„	8,0	„	19,0	„	10.VII
Wzorzec miejscowy	„	7,5	„	17,5	„	10.VII
Duppawski	„	6,2	„	16,0	„	14.VII
Echo	„	6,0	„	16,6	„	10.VII
Tatrzański	„	5,7	„	16,0	„	20.VII

Doświadczenie odmianowe z owsem w maj. Czernichów-Górny gm. Wolna pow. Baranowickiego p. Konstantego Rdułtowskiego w 1927 roku.

Pole piaszczysto gliniaste, przepuszczalne, płaskie; przedplon pszenica na oborniku. Orka na zimę, 15 kwietnia brony, 21 kwietnia kultywator, 22 kwietnia siew rzędowym siewnikiem Praenera w stosunku 175 kgr. na ha. Pólka półarowe, powtórzenie pięciokrotne. Jako wzorzec użyto owies miejscowy, pochodzący z Poznańskiego, pozostałe odmiany oryginalne owies wzeszedł 5 maja. Plon w kilogramach na hektar otrzymano przeciętnie następujący.

	ziarna kg.	słomy kg.	kłoszenie	dojrzewania
1. Teodozja	2108	4380	13.VII	18.VII
2. Żółty Lachowa	2108	3308	5.VII	8.VII
3. Findling	2020	3360	6.VII	9.VII
4. Puławski	1924	2980	3.VII	6.VII
5. Sobieszyński	1868	3472	4.VII	9.VII
6. Ligowo	1840	3260	4.VII	5-VII
7. Zwycięzca	1828	3784	7.VII	8.VII
8. Wzorzec	1572	3600	4.VII	8.VII
9. Złoty Deszcz	1560	3892	6.VII	5.VII
10. Królewski	1560	3520	9.VII	10.VII
11. Włościański	1544	3464	4.VII	8.VII

Doświadczenia z jęczmieniem.

Doświadczenie odmianowe z jęczmieniem w maj. Lack-Wysoki pow. Lidzkiego p. Bolesława Lisowskiego w 1925 roku.

Powtórzenie czterokrotne, działki półarowe. Plony po przeliczeniu na hektar przeciętnie wyniosły:

1.	Hanka dwurzędowy	ziarna	1374 kgr.,	słomy	2264 kgr.
2.	Kazimierski	„	1270 „	„	2520 „
3.	Kutnowski	„	1120 „	„	2060 „
4.	Miejscowy (wzorzec)	„	920 „	„	2750 „

Doświadczenie odmianowe z jęczmieniem w maj. Godlewszczyzna gm. Lachowickiej pow. Baranowickiego p. Michała Burego w 1926 r.

Doświadczenie przeprowadzono z oryginalnemi odmianami jęczmienia według instrukcji dla doświadczeń konkursowych. Przeciętne plony w kgr. na ha wyniosły:

1.	Hanna Kazimierski	ziarna	2300 klg.,	słomy	3761 klg.
2.	Lubelski	„	2270 „	„	3390 „
3.	Cesarski Stiglera	„	1915 „	„	3750 ,,
4.	Hanna II odsiew	„	1915 „	„	3750 ,,
5.	Hanna Proskowetza	„	1817 „	„	3116 ,,
6.	Uszlachetniony miejscowy	„	1790 „	„	3770 ,,
7.	Hanna Hildebranda	„	1761 „	„	3441 ,,
8.	Kutnowski	„	1747 „	„	3312 ,,
9.	Włościański	„	1470 „	„	2510 ,,
10.	Marchijski	„	1466 „	„	2971 ,,
11.	Łabędzia Szyja	„	1250 „	„	3218 ,,

Doświadczenie odmianowe z jęczmieniem w Kółku Rolniczem w Zadwiei gm. Wolna pow. Baranowickiego w 1926 roku.

Gleba i podglebie gliniaste. Jęczmień siany po ziemniakach, przedtem pszenica na oborniku. Orką zimowa, wiosną kultywator; siew rzędowy 12 maja. Powtórzenie pięciokrotne. Jęczmień wzeszedł 19 maja.

Plon z ha otrzymano przeciętnie następujący:

1.	Cesarski Stiglera	ziarna	1915 kg.,	słomy	3750 kg.;	dojrzał	8.VII
2.	Hanna Gambrinus	,,	1463 ,,	,,	3085 ,,	,,	28.VI
3.	Miejscowy	,,	1250 ,,	,,	3218 ,,	,,	23.VI

Doświadczenie odmianowe z jęczmieniem przy Kółku Rolniczem w Rotkiewiczach, przeprowadzone w 1926 r. w maj. Sawicze, gm. Wolna, pow. Baranowickiego.

Gleba gliniasta ze sporą zawartością próchnicy. Jęczmień siany po ziemniakach na oborniku. Orka jesienna i wiosną przed siewem. Siew rzędowy 10 czerwca.

Wyniki w przeliczeniu na hektar otrzymano:

1.	Miejscowy	ziarna	2256 kg.	słomy	3072 kg.	dojrzał	30.VII
2.	Hanna Hildebranda	,,	2192 ,,	,,	3162 ,,	,,	30.VII
3.	Cesarski Stieglera	,,	1504 ,,	,,	3840 ,,	,,	5.VIII

Wobec tego, że w doświadczeniu tem jęczmień Cesarski trafił pod deszcz i został zebrany w stanie wilgotnym a nie zupełnie dojrzałym wyniki w stosunku do niego nie są miarodajne.

Doświadczenie odmianowe z jęczmieniem w maj. Godlewszczyzna, gm. Lachowickiej pow. Baranowickiego p. Michała Burego w 1927 roku.

Doświadczenie założone na polu równem, o glebie piaszczystej przepuszczalnej i takimże podglebiu. Przedplon ziemniaki na oborniku. Pólka arowe, powtórzenie pięciokrotne. Wysiewu dokonano 11 maja 1927 r. ręcznym siewnikiem rzędowym Sacka. Plon w q na ha otrzymano przeciętnie następujący:

	ziarna q	słomy q	kłoszenie	waga 1000 ziarn gr.
1. Chłopski	17	20	30.VI	37
2. Hanna Proskowetza	16,4	20	4.VII	37,5
3. Hanna Gambrinus	14	21,8	10.VII	38
4. Marchijski	12,2	15	8.VII	35,5
5. Kutnowski	10,8	20,8	11.VII	35
6, Kazimierski (wzorzec)	12,0	18	11.VII	40

Doświadczenia z pszenicą.

Doświadczenie odmianowe z pszenicą ozimą w maj. Godlewszczyzna p. Baranowickiego p. Burego w 1926/7 roku.

Pszenice wysiano 10 października 1926 r. w polu piaszczystem, lekko pochyłem ku południowi po sprzątniętym owsie. Siew rzędowy, pólka arowe, powtórzenie pięciokrotne. Plony przeciętne otrzymano w centr. metr. (q) z hektara jak następuje.

	ziarna q	słomy q	kłoszenie	waga 1000 ziarn gr.
1. Ostka Grubokłosa	9	14,6	24.VI	43,5
2. Elekta	6,6	11,1	25.VI	37
3. Hanka	6,5	14,2	24.VI	40,5
4. Konstancja sel.	6,3	11,6	29.VI	37
5. Żmudzka	6,0	11,6	25.VI	35
6. Udyczanka	5,5	9,1	25.VI	40
7. Konstancja miejscowa (wzorzec)	5,5	10,0	28.VI	36
8. Konstancja Granum	5,3	11,0	29.VI	36,5
9. Dańkowski	5,2	13,4	27.VI	34
10. Dickkopf Hb.	5,2	12,5	25.VI	38
11. S 2	5,1	10,0	27.VI	42,5
12. Wanda	5,0	11,6	25.VI	32,5
13. Graniątka	5,0	11,6	26.VI	31,0

	ziarna q	słomy q	kłoszenie	waga 1000 ziarn gr.
14. S. 3	4,6	7,1	28.VI	39
15. Dickkopf Ub.	4,4	6,6	29.VI	38
16. Złotka	4,0	7,0	25.VI	43
17. Ks. Hatzfeld	3,6	8,2	29.VI	36
18. Biała B	3,5	7,0	27.VI	35
19. Dickkopf SW	3,5	6,4	26.VI	34,5

Doświadczenie odmianowe z pszenicą jarą, przeprowadzone w tymże maj. Godlewszczyźnie w 1927 roku.

Pole równe, piaszczyste, przedplon ziemniaki na półoborniku. Pólka arowe z pięciokrotnem powtórzeniem; siew rzędowy ręcznym siewnikiem Sacka w dniu 24 maja 1927 roku. Zbioru dokonano od 18 do 31 sierpnia.

Plon przeciętny w przeliczeniu na ha w centnarach metrycznych.

	ziarna q	słomy q	kłoszenie	waga 1000 ziarn gr.
1. Hildebrandta	9	15,2	13.VII	45,5
2. Miejscowa z Raczkan (wzorzec)	8	19	9.VII	22
3. Suska	6,4	11,5	13.VII	27
4. Stieglera	3.2	10,5	19.VII	23

Doświadczenie odmianowe z pszenicą ozimą w maj. Giełowicze gm. Snowskiej pow. Nieświeskiego p. Jana Dzierdziejewskiego w 1926/7 roku.

Pole równe, gliniaste, zasobne w próchnicę po koszance z wyki, sianej na oborniku. Siew spóźniony wykonano 20 października 1926 roku. Powtórzenie trzykrotne. Rezultaty w przeliczeniu na ha otrzymano przeciętnie następujące.

1. Konstancia	ziarna	34,5	q	słomy	83	q	kłoszenie	5.VII
2. Ostka Grubokłosa	,,	21,5	,,	,,	72	,,	,,	27.VI
3. Wysokolitewska	,,	21,5	,,	,,	68	,,	,,	1.VII
4. Hanka	,,	13	,,	,,	60,5	,,	,,	25.VI
5. Złotka	,,	8,5	,,	,,	43,8	,,	,,	3.VI

Doświadczenia z żytem.

Doświadczenie odmianowe z żytem w maj. Czernichów Górny gm. Wolna pow. Boranowickiego p. K. Rdułtowskiego w 1925/6 roku

Doświadczenie założono na polu przeznaczonem pod zasiew żyta o glebie i podglebiu piaszysto-gliniastem, lekko pochyłem ku południowemu zachodowi, w czwartym roku po oborniku; w 1923 r. były na niem kartofle, 1924 — owies, w 1925 — peluszka na ziarno, po zdjęciu której, orce i bronach żyto zasiane 12 września rzędowym siewnikiem Pracnera o 25-u rzędach ściśle według instrukcji nadesłanej przez C. T. R. Kierunek rzędów z północy na południe, wielkość pólek 2,75 na 27 metrów. Jako wzorzec wzięto żyto uprawiane od szeregu lat w majątku, pochodzące od Petkusa. Dla doświadczenia użyto nadesłane przez producentów oryginalne odmiany:

1. Puławskie wczesne z Puław,
2. Mikulickie z Mikulic,
3. Sobieszyńskie włościańskie z Sobieszyna.
4. Kazimierskie z Broniszewa p. J. Slaskiego,
5. Petkus Lochowa ze Złotników p. Hoffmera,
6. Dańkowskie z Dańkowa, oraz
7. Własnej produkcji drugi odsiew Wierzbieńskiego.

Żyta wysiano kolejno na 48 działkach z pięciokrotnem powtórzeniem; pierwsze, ostatnie i każde czwarte pólko zasiane żytem miejscowem jako wzorcem. Stosunkowo na najwyższem miejscu pagórka znalazły się numery początkowe, na najniższem ostatnie. Wszystkie żyto wzeszło 20 września. Rozwój w jesieni następował normalnie; w październiku najsilniej wyglądała ruń na wszystkich pięciu działkach Puławskiego i Petkusu Lochowa oraz na trzech działkach Sobieszyńskiego; najgorzej na wszystkich działkach wzorca. Zima była mroźna i śnieżna, silna odwilż wiosenna parudniowa, po której nastąpiły długotrwałe mrozy, zniszczyła omal doszczętnie runie żytnie na innych polach, jednak pólka doświadczalne mało od niej ucierpiały. Wiosenne wody uszkodziły wyraźnie pólko Nr. 47 Dańkowskie, Nr. 23 Sobieszyńskie; źle też wyszły Wierzbieńskie na Nr. 26 i 35. Wiosna nie była sprzyjająca. Dnia 20 kwietnia odbijała od innych swą wysokością ruń na wszystkich działkach żyta Mikulickiego, pozatem najlepiej wyglądały Puławskie, Petkus i Sobieszyńskie, najsłabiej wzorzec i Wierzbieńskie, w maju jednak wzorzec znacznie się poprawia, dopędzając inne. Przebieg pogody w późniejszym okresie wiosennym bardzo niesprzyjający; stała posucha przy nader wysokiej temperaturze i wiatrach. Stan taki za wyjątkiem ostatniego tygodnia czerwca trwa aż do okresu dojrzewania i odbija się bardzo źle na życie w całej okolicy. Kwitnienie odbywa się nienormalnie, przewlekle, wiatr obija kwiat. Dojrzewanie raptowne, część ziarn przypalonych, źle wypełnionych. Dane dotyczące kłosowania, kwitnienia, dojrzewania, wymiarów słomy, kłosa i ilości ziaren uwidacznia tabelka poniższa.

	Pierwszy kłos	Pełne kłosowanie	Kwitnienie	Dojrzało	Wysokość słomy cm	Długość kłosa cm.	Ilość ziarna w kłosie średnia
Puławskie .	21.V	24.V	5- 8.VI	17.VII	169	9,5	42
Mikulickie	20.V	24.V	4- 8.VI	17.VII	182	10,5	45
Sobieszyńskie .	22.V	25.V	4- 8.VI	18.VII	160	10,5	48
Kazimierskie	24.V	29.V	4- 9.VI	20.VII	161	9,75	54
Petkus Lochowa	24.V	27.V	3-11.VI	20.VII	156	8,75	51
Dańkowskie .							
Wierzbieńskie	24.V	29.V	4-10.VI	19.VII	160	9,75	49
ods. . . .	23.V	26.V	4- 9.VI	18.VII	161	9,5	48
Miejscowe .	24.V	28.V	4- 8.VI	19.VII	158	9,75	43

W ostatnim okresie dojrzewania żyto Mikulickie we wszystkich działkach wykazało skłonność do wylegania; słoma zbyt słaba gięła się pod ciężarem kłosów. Częściowo dało się zauważyć i w Puławskiem zwłaszcza na działce Nr. 31.

W miarę dojrzewania zżęto wszystkie pólka w czasie od 17 do 21 lipca ręcznie sierpem przez jedną i tęż samą kobietę. Po trzech dniach zmłócono każde pólko osobno na ręcznej młócarni Moritza po uprzedniem zważeniu plonu, przearfowano na arfie Klejtona i zważono.

Przeciętne rezultaty przeliczone w q na ha wynoszą:

Puławskie z ha	ziarna	21,07 q	słomy	40,12 q
Sobieszyńskie	„	19,18 „	„	48,69 „
Mikulickie	„	18,70 „	„	39,10 „
Petkus Lochowa	„	16,88 „	„	50,26 „
Miejscowe	„	26,75 „	„	43,37 „
Kazimierskie	„	16,35 „	„	41,07 „
Wierzbieńskie	„	15,81 „	„	42,02 „
Dańkowskie	„	14,46 „	„	41,88 „

Doświadczenie odmianowe z żytem w maj. Godlewszczyźnie w 1925/6 roku.

Żyto siane po życie z wsiewką seradelli na przyorianie. Gleba piaszczysta. Doświadczenie przeprowadzone podług instrukcji dla doświdczeń konkursowych. Plon przeciętny w q. na ha otrzymano następujący.

1. Petkus Lochowo	ziarna	22,3 q,	słomy	46,7 q
2. Kazimierskie 1. odsiew (wzorzec)	„	22,3 ,,	„	43,7 ,,
3. Petkus Glabisza	„	21,5 ,,	„	43,9 ,,
4. Kazimierskie originalne	,,	16,7 ,,	,,	43,4 ,,
5. Petkus granum	,,	15,2 ,,	,,	42,1 ,,
6. Dańkowskie	,,	13,1 „	,,	36,4 ,,

W doświadczeniu powyższem siewu dokonano 26 października zbiorów między 28 i 30 lipca.

Doświadczenie odmianowe z żytem w maj. Godlewszczyźnie w 1926/7 roku.

Gleba piaszczysta; żyto zasiane po owsie na pół oborniku po podorywce i orce siewnej w dniu 1 października 1926 r. Pólka półarowe z pięciokrotnem powtórzeniem. Jako wzorzec użyto żyto miejscowe. Rezultaty w q na ha otrzymano następujące.

	ziarna q	słomy	waga 1000 ziarn gr.
1. Petkus Granum	16,8	22	42,5
2. Zelandzkie	16	23,2	42
3. Zadwjejskie (Petkus zwyrodniały)	15,4	23	33
4. Wzorzec	14,5	21	33
5. Kazimierskie	14,4	20,8	40
6. Petkus Glabisza	14,2	21,4	32
7. Petkus Lochowa	14	23,2	41,5
8. Wierzbieńskie	13,8	19	43
9. Puławskie	12,4	17,4	42
10. Granum oryg.	12	13,2	42,5

Doświadczenie odmianowe z żytem w maj. Czernichowie-Górnym w 1926/7 roku.

Pole piaszczysto gliniaste, lekko pochyłe ku południowi— na krańcu majątku od kikunastu lat nie zasilane obornikiem. Żyto wysiane po ugorze dnia 23 września 1926 roku na polkach półarowych przy pięciokrotnem powtórzeniu; jako wzorzec został użyty Petkus na miejscu od długiego szeregu lat reprodukowany. Żyto wzeszło wszystko 1 października. Po ciężkiej zimie na wiosnę najlepiej wyglądała ruń wzorca, żyta włościańskiego i Bieniakońskiego oryginalnego. Niżej zamieszczona tabelka podaje terminy kłoszenia, kwitnienia i dojrzewania oraz wysokość słomy i długość kłosa poszczególnych odmian.

Odmiana	Data początku			Wysokość słomy cm.	Długość kłosa cm.
	kłoszenia	kwitnienia	dojrzewania		
Wzorzec	1.VI	14.VI	26.VII	131	6.5
Nr. 1 konkursowy	30.V	11.VI	21.VII	149	9.5
Nr. 2 ,,	2.VI	16.VI	27.VII	137	9.5
Nr. 3 ,,	2.VI	14.VI	25.VII	149	10.0
Nr. 4 ,,	2.VI	15.VI	28.VII	142	7.5
Nr. 5 ,,	2.VI	15.VI	27.VII	150	8.5
Nr. 6 ,,	3.VI	16.VI	27.VII	141	8.5
Nr. 7 ,,	3.VI	16.VI	27.VII	141	8.0

Odmiana	Data początku			Wysokość słomy cm.	Długość kłosa cm.
	kłoszenia	kwitnienia	dojrzewania		
Nr. 8 „	31.V	13.VI	25.VII	140	9.0
Bieniakońskie	31.V	17.VI	26.VII	150	8.5
Nr. 10	1.VI	15.VI	27.VII	144	8.0
Kazimierskie	3.VI	16.VI	27.VII	139	9.0
Włościańskie	2.VI	17.VI	24.VII	124	5.0

Po dokonaniu zbiorów i omłotu otrzymano przeciętne rezultaty na hektar w kgr. jak następuje.

Bieniakońskie oryg.	1080	kgr. ziarna i	1460	kgr. słomy	
Kazimierskie oryg. miejsc.	980	„ „	1340	„ „	
Nr. 2	980	„ „	1260	„ „	
Włościańskie	980	„ „	1700	„ „	
Wzorzec	960	„ „	1480	„ „	
Nr. 10	940	„ „	1200	„ „	
Nr. 8	920	„ „	960	„ „	
Nr. 1	860	„ „	1220	„ „	
Nr. 7	820	„ „	1400	„ „	
Nr. 3	780	„ „	1340	„ „	
Nr. 4	780	„ „	1100	„ „	
Nr. 6	740	„ „	1300	„ „	
Nr. 5	720	„ „	1160	„ „	

Nizki ogólny urodzaj i wybicie się na ciało odmian miejscowych tłumaczy się tem, że pole na którem przeprowadzono doświadczenia było jałowe; założenie na tem polu doświadczeń zostało spowodowane opóźnieniem nadesłania odmian konkursowych. Numeracja tych ostatnich była następująca: Nr. 1 Mikulickie, Nr. 2 Dantowskie. Nr. 3 Zelandzkie, Nr. 4 Rogalińskie, Nr. 5 Wierzbiańskie, Nr. 6 Petkus Lochowa, Nr. 7 Granum, Nr. 8. Puławskie.

Doświadczenia z lnem.

W maj. Godlewszczyźnie dokonano w 1927 r. doświadczenia z odmianami lnu na glebie gliniasto piaszczystej po owsie. Uprawę stosowano następującą: wczesną wiosną kultywator i brona, 4 czerwca brona, orka do 15 cm., walec Campbella i brona. Siew 6 czerwca rzutem ręcznie w ilości 1,7 kgr. na

ar. Pólka arowe, powtórzenie trzykrotne. Po siewie nasiona przykryto broną i zlekka powałcowano.

Plon przeciętny z ha w q otrzymano następujący.

	słomy q	ziarna q	długość słomy cm.	kwitnienie
1. Dziśnieński	36	3,6	97	28.VI
3. Łotewski	30,1	4,6	83	28.VI
3. Miejscowy	26	6,3	71	28.VI
4. Holenderski	23,6	4,1	83	27.VI
5. Niewiadomego pochodzenie nabyty w Sejmiku	21	3,1	80	3.VII

Len miejscowy jest dalszym odsiewem Łotewskiego.

Najlepsze i najcieńsze włókno dał len Dziśnieński.

W tymże maj. Godlewszczyźnie na takiejże ziemi i przy uprawie przygotowawczej tej samej, jak w poprzedniem doświadczeniu przeprowadzono w 1927 r. doświadczenie uprawowe z lnem. Do zasiewu użyto len Dziśnieński—98% czystości i 93% siła kiełkowania. Trzy pólka podorano z jesieni i trzech nie podorywano. Otrzymano rezultaty następujące:

Pole podorane		słoma	ziarno	Bez podorywki		słoma	ziarno
1	nie pielone	32 q	3,1 q	1	nie pielone	38	3,5
2	pielone	38	4,3	2	„ „	40	3,7
3	nie pielone	29	2,6	3	„ „	39	3,4

Lepsze rezultaty otrzymano na polu nie podoranem, przyczem pielenie było zbyteczne. Koszt pielenie na hektar wyniósł 30 złotych.

Doświadczenia uprawowe z lnem.

W 1927 r. dokonano doświadczeń w 4 majątkach pow. Baranowickiego i Nieświeskiego dla sprawdzenia racjonalności uprawy, polegającej na pozostawieniu pola przeznaczonego pod len bez orki zimowej, a przyorania go dopiero bezpośrednio przed samym siewem. Unika się wówczas zupełnie pielenia lnu. Dla doświadczeń użyto lnu Dziśnieńskiego, robiąc próby na przestrzeniach hektarowych. Orki zimowej nie dano zupełnie. Rezultaty są wykazane w następującej tabliczce.

Miejscowość	Przedplon	Data orki	Data siewu	Wysiew na ha	Plon	
					słomy	ziarna
1. Malew	koniczyna	24.V	25.V	180 kgr.	3000	420
2. Stołowicze	odłóg	2.VI	2.VI	180 „	3000	480
3. ,,	żyto	27.V	27.V	180 „	2000	400
4. Godlewszczyz.	ugor	19.V	20.V	200 „	2500	450
5. Sieniawa	nowina	13.V	15.V	180 „	2400	420

Pielenie we wszystkich wypadkach okazało się zbędne.

Doświadczenia nawozowe.

Doświadczenie z potrzebami nawozowemi gleby pod owies po życie w Hołdowie gm. Lebioda pow. Lidzkiego w 1927 r. Gleba gliniasta o znacznej zawartości próchnicy. Pólka arowe, powtórzenie trzykrotne. Orka zimowa, 13 kwietnia brony, 14 kwietnia kultywator i sól potasowa, wysiano owies w stosunku 150 kg. na ha, dano superfosfat i pół dawki saletry. Resztę saletry dano 28 kwietnia. Owies wzeszedł 3 maja. Nawozy dano w stosunku 310 kgr. superfosfatu 16%, 130 kgr. soli potasowej 30% i 200 kgr. saletry chilijskiej na ha. Rezultaty z ha otrzymano następujące:

Bez nawozów	ziarna	9,8 q	słomy	17,5 q
Fosfor + potas	„	10,1	„	14,1
Fosfor + azot	,,	13,5	,,	24,2
Potas + azot	,,	13,7	,,	23.2
Fosfor + potas + azot	,,	17,4	,,	33,3

Takież doświadczenie w Wołczynkach gm. Wasiliszki pow. Lidzkiego. Gleba i podglebie piaszczyste; przedplon peluszka. Orka zimowa; wiosną 10 marca brona, 9 kwietnia kultywator i wysiew azotniaku 20% w stosunku 150 kgr. na ha, przykrytego broną; 16 kwietnia rozsiano 30% soli patasowej 130 kgr. na ha, superfosfatu 16% 310 kgr. na ha i owsa Złoty Deszcz 160 kgr. na ha. Przykryto sprężynówką i broną. Wschody owsa 5 maja.

Takież doświadczenie w Apolinie gm. Żyrmuny, pow. Lidzkiego w 1927 r.

Gleba piaszczysta ze znaczną zawartością próchnicy; przedplon żyto. Orka zimowa; wiosną 29 kwietnia sprężynówka, wysiew 130 kgr. na ha soli potasowej 30% wysiew 160 kgr. owsa miejscowego pod sprężynówkę, potem tegoż dnia 310 kgr. superfosfatu 16% i 100 kgr. na ha saletry chilijskiej pod bronę.

Owies wzeszedł 5 maja; 14 maja dano drugą część saletry chil. w ilości 100 kgr. na hektar.

Zachwaszczenie pola bardzo znaczne. Otrzymano co następuje w przeliczeniu na ha.

Bez nawozów	ziarna	6,3 q,	słomy	26 q
Fosfor + potas	„	6,4 „	„	23,5 „
Fosfor + azot	„	9,1 „	„	33,2 „
Potas + azot	„	10,1 „	„	29,2 „
Fosfor + potas + azot	„	9,6 „	„	30,5 „

Takież doświadczenie z owsem przeprowadzone przez Okręgowe Tow. Rolnicze w Szczuczynie—Lidzkim.

Nr.	Nawożenie na ha	Zbiór ziarna z ha kgr.	Zbiór słomy z ha kgr.
1	bez nawozów	1075	1475
2	150 kg. saletry chil.	1250	1625
3	150 azotniaku	1250	1775
4	300 superf.+300 soli potas.	1025	1375
5	300 supref.+300 soli pot.+150 sal. chil.	1275	1525
6	300 superf.+300 soli pot.+150 azotu	1675	2450
7	300 superf.+300 soli pot.+220 azotu	1675	2000
8	300 superf+300 soli pot.+300 azotu	1625	2275
9	300 superf.+300 soli pot.+220 sol chil.	1175	1950
10	300 superf.+300 soli pot.+300 300 sol. chil.	1075	2200

Doświadczenie porównawcze z nawozami azotowymi pod owies w Godlewszczyznie, pow. Baranowickiego w 1927 r. Pólka arowe; powtórzenie trzykrotnie. Nawozy rozsiano na 3 dni przed sianiem owsa w stosunku 200 kgr. na ha.

Otrzymano plon:

Bez nawozu	7,6 q ziarna i	17,5 q	słomy	z	ha
Na azotniaku	12,3 „	26,4	„		„
Na azotanie amonu	13,4 „	28,3	„		„
Na nitrophosie	17 „	34	„		„

Doświadczenie z przyorywką łubinu pod żyto w maj. Czernichowie-Górnym, pow. Baranowickiego w 1926/7 r.

Pole nie zasilane obornikiem od 1912 roku. W 1926 r. zasiane łubinem na przyorywkę, przyczem opuszczono pas sze-

rokości dwukrotnej siewnika. Łubin wyrósł dobrze; przyorany 24 września, jednocześnie jak i działki bez łubinu. 26 września dano walec Campbella, 1 października wysiano na całym polu żużle Thomasa w stosunku 200 kgr. na ha i zbronowano, 5 października zasiano żyto Kazimierskie I odsiew. Półka półarowe, powtórzenie dwukrotne. Żyto wzeszło 20 października. Wygląd runi a następnie samego żyta po łubinie przyoranym dobry, bez łubinu żyto prawie zginęło. Plon:

po łubinie	ziarna	15 q	i słomy	33,4 q	z ha
bez łubinu	„	3,4	„	10,8	„

Doświadczenie z żużlami Thomasa pod żyto w Czernichowie-Górnym w 1926-7 roku.

Na temże polu, jak w doświadczeniu uprzedniem po przyoraniu łubinu dobrze wyrośniętego w dn. 24 września 1926 r., zwalcowaniu walcem Campbella dn. 26 września wyznaczono 6 pólek półarowych, z których 3 pozostawiono bez nawozów pomocniczych, a na 3 dano żużle Thomasa w stosunku 200 kgr. na ha; 1 października wysiano żyto Kazimierskie.

Żyto przezimowało dobrze, zakwitło 13 czerwca 1927 r., dojrzało i zżęte 28 lipca. Po zmłóceniu otrzymano w stosunku hektara:

po łubinie bez tomasówki	ziarna 1020 kgr.,	słomy 1280 kgr.		
po łubinie na thomasówce	„ 1180 „	„ 1460 „		

Z Organizacji Rolniczych.

— **Nowogródzkie Wojew. Tow. Rolnicze.** Dnia 22 stycznia odbyło się w Baranowiczach ogólne zebranie członków Towarzystwa pod przewodnictwem prezesa Rdułtowskiego przy udziale zgórą 200 osób. Przy stole prezydjalnym zasiedli p. Wojewoda Nowogródzki Beczkowicz, naczelnik Wydziału Rolnictwa p. Bokun, starosta Baranowicki p. Kulwieć, przedstawiciel C.T.R. dyrektor Jokisz i przewodniczący Sekcji Towarzystwa. Po przemówieniu inauguracyjnem przewodniczącego zabrał głos p. Wojewoda, wyrażając zadowolenie z rozwoju Towarzystwa i gotowość popierania go nadal wobec pomyślnych rezultatów, jakie dla miejscowego rolnictwa przynosi współpraca Rządu z tą organizacją. Następnie prezes złożył sprawozdanie z działalności Towarzystwa w 1927 roku. Rok ten, zwłaszcza druga jego połowa stał się przełomowym w istnieniu Towarzystwa, które obecnie szybko kroczy na drodze rozwoju, ciesząc się poparciem władz państwowych i coraz szerszem zrozumieniem ogółu. Prezes informuje szczegółowo o zmianach w składzie personelu fachowego i rozwoju poszczególnych działów Towarzystwa. W uzu-

pełnienie sprawozdania z działu hodowli inspektor hodowlany Towarzystwa p. Filcek odczytał szereg wniosków, przyjętych na posiedzeniu Sekcji Hodowlanej w dniu 21 stycznia. Brzmią one jak następuje.

1. Sekcja Hodowlana przekształca się w Wydział Hodowlany N.W.T.R., który ma pieczę nad całością hodowli inwentarza żywego na terenie działalności Towarzystwa.

2. Poleca się Zarządowi Wydziału Hodowlanego uzgodnić w związku z reorganizacją statuty i regulaminy dotychczasowe Sekcji oraz istniejących i mających się zawiązać Związków Hodowlanych.

3. a) Poleca się wydziałowi Hodowlanemu dążyć do zorganizowania Związku Hodowców Koni; b) dokonać rejestracji klaczy i brać udział w licencji ogierów; c) dołożyć starań do zwiększenia ilości stacyj kopulacyjnych odpowiednich ogierów.

4. Poleca się Wydz. Hod. zwołać w najbliższym czasie zebranie Związku Hodowców Czerwonego Bydła Polskiego, a także przystąpić do bliższego zajęcia się hodowlą bydła innych ras.

5. Należy dążyć do założenia pepinjer bydła czerwonego w większej własności i w ośrodkach kultury rolniczej przy poparciu Rządu.

6. Poleca się Wydziałowi zwrócić szczególną uwagę na wychów racjonalnej młodzieży po stacjonowanych buhajach rasy krajowej.

7. Wobec rozszerzania się znacznego zakaźnego poronienia u krów należy wystąpić do czynników miarodajnych niezwłocznie o zastosowanie wszelkich przyjętych środków w celu zwalczenia tej choroby.

8. Wydział Hodowlany i Towarzystwo Rolnicze winny dążyć do jaknajszerszego rozwoju Kół Kontroli Obór.

9. W celu zaopatrywania obór w materjał żeński w związku z rozwijającym się serowarstwem i zwiększonem zapotrzebowaniem na krowy mleczne powołuje się Komisja zakupu w składzie pp. Witolda Łopatta, Konstantego Sielużyckiego i inspektora Michała Filceka.

10. Zebranie poleca Wydziałowi zorganizowanie Związku Hodowców Trzody Chlewnej, po uprzedniem przeprowadzeniu ewidencji chlewni zarodowych na terenie województwa.

11. Należy dążyć do zakładania stacyj kopulacyjnych trzody przy Kółkach Rolniczych i pomagać zainteresowanym do tworzenia pepinjer.

12. W celu podniesienia hodowli owiec należy uzyskać pomoc Rządową na zakładanie gniazd zarodowych.

Prezeska M. Górska złożyła sprawozdanie z działalności Zrzeszenia Ziemianek i Kół Gospodyń Wiejskich, które podajemy oddzielnie. Podnosząc wydatną działalność tej sekcji przewodni-

czący wyraża imieniem Towarzystwa podziękowanie p. Górskiej za ofiarowany przez nią plac i budynek w Baranowiczach dla żeńskiej szkoły rolniczej oraz wobec odznaczenia prezeski Sekcji Baranowickiej p. A. Szalewiczowej Krzyżem Zasługi za jej działalność społeczną składa jej powinszowanie i serdeczne życzenia.

Następnie kolejno złożyli sprawozdania: prezes Mackiewicz z działalności Związku Producentów sera Litewskiego, hr. Czapski z Sekcji Leśnej, prezes Strawiński i p. Baranowski z organizacji Biura Rachunkowości Rolnej.

Po skończonych sprawozdaniach zabrał głos delegat C. T. R. dyrektor Jokesz. W dyskusji złożono wnioski: 1. Wobec dokonującej się odbudowy kraju Towarzystwo winno się zająć specjalnie działem budownictwa wiejskiego. 2. Dla zaradzenia brakowi asystentów kontroli obór i dozorców oznajomionych z hodowlą należy przeprowadzać kursy hodowlane. 3. Towarzystwo winno dopomóc swym członkom przy ulgowym zakupie nafty dla celów rolniczych. 4. Należy poczynić starania o otwarcie w Baranowiczach Oddziału Banku Polskiego.

Po zakończonej dyskusji prezes udzielił informacji o pokazie nasiennym w Baranowiczach dn. 26 i 27 lutego r. b. o pokazie — jarmarku rolniczym i przemysłowym w Baranowiczach we wrześniu r. b., o otwarciu przy Towarzystwie Biura Meljoracyjnego, o wydawnictwie Instytutu Badania Stanu Gospodarczego Kresów Wschodnich i t. d., poczem p. inż. Dusoge, instruktor C. T. R. wygłosił dłuższy odczyt o hodowli trzody chlewnej., Na zakończenie wysłuchano referatu p. inż. Wilmana z Warszawy o żywieniu bydła i organizacji Kół Kontroli obór.

— **Zrzeszenie Ziemianek i Kół Gospodyń Wiejskich.** Od ostatniego walnego zebrania Zrzeszenia Ziemianek i Gosp. Wiejskich w dniu 29 maja 1927 r., — odbyły się 3 posiedzenia Rady: we wrześniu 27 r. dla wyboru nowego Zarządu, po ustąpieniu zasłużonej prezeski ks. Róży Czetwertyńskiej, — w listopadzie tegoż roku, poświęcone sprawom organizacyjnym i budżetowym, — i w grudniu 27 r. w celu uzgodnienia poczynań i nakreślenia linji wytycznych dla pracy. Prócz tego odbyły się 2 zebrania Zarządu, oraz walne zebranie w dn. 21.I 28 r.

Obecny skład zarządu jest następujący: prezeska M. Górska, wiceprezeska A. Strawińska, skarbniczka M. Trojanowska, sekretarka M. Koszarska, członkinie: ks. Róża Czetwertyńska, A. Wańkowiczowa, hr. E. Czapska, oraz delegatka na Warszawę Z. Czarnocka. Do Rady wchodzą przewodniczące i delegatki wszystkich kół oraz prezes N. W. T. R.

Po załatwieniu wewnętrznych spraw organizacyjnych zarząd przystąpił do nawiązania łączności z organizacjami kobieco-rol-

nemi całej Polski, w zrozumieniu potrzeby ścisłej współpracy z niemi na terenie wsi. Zrzeszenie wzięło udział: w walnym zjeździe Stowarzyszenia Zjednoczonych Ziemianek w Warszawie w dn. 9—10 grudnia 1927 r., w walnym Zjeździe Ziemianek Kresowych w Wilnie dn. 9.XII 27 i w Zjeździe Rady Naczelnej S. Z. Z. w Warszawie w dn. 17 — 18 stycznia 28 r., oraz wysłało delegatki na Zjazd Gospodyń Wiejskich do Częstochowy. Zrzeszenie obejmuje obecnie teren całego Województwa Nowogródzkiego, gdyż do poprzednio już zorganizowanych 5-ciu powiatów, przybyły w okresie sprawozdawczym koła: Wołożyńskie, zorganizowane przez p. J. Wołczawską, — i Stołpeckie, przez p.Grażynę Krupska.

W zarządach kół powiatowych, również jak i w Wojewódzkiem praca się rozwija w ścisłym kontakcie i porozumieniu z Tow. Rolniczem i przy poparciu takowego.

1) **Koło Lidzkie** posiada 7 kół Gosp. Wiejskich:
   a. Żołudek
   b. Jedność
   c. Bieniakonie
   d. Stankiewicze
   e. Rauby
   f. Strzelica
   g. Skrzybowce.

Zrzeszające razem 265 członkiń. W okresie sprawozdawczym zaangażowano objazdową instruktorkę, wspólnie z Kołami: Słonimskiem i Wołożyńskiem prowadzi się stały kurs tkactwa przy którym odbywają się pogadanki i lekcje dla analfabetów.

Budują się dwa domy ludowe: w Skrzybowcach i Stankiewiczach, czerpiąc fundusze na budowę z kas kół gospodyń, z imprez dochodowych i z ofiar prywatnych. Instruktorka odbyła szereg zebrań po wsiach, przygotowując teren pod przyszłą pracę. Wygłosiła pogadanki na tematy:

1) Praca organizacyjna u nas i zagranicą,
2) Ogólne zasady odżywiania,
3) O kurach,
4) O zgubnych skutkach alkoholizmu,
5) Ogólne zasady hygjeny,
6) Korzyści pracy gromadnej,
7) Rocznica odzyskania niepodległości,
8) Stanowisko kobiety w rodzinie i społeczeństwie.

W okresie sprawozdawczym przeprowadzono kursa szycia i kroju w 4-ch miejscowościach, przy czynnej pomocy młodych ziemianek, (w I-szem półroczu przeprowadzono 8 kursów), **3** pięciodniowe kursa gotowania, i 3 dniowy kurs ogrodniczo-pszczelniczy z przezroczami. Rozdano 260 książek, sprawozdawczych z centrali ziemianek, między koła miejscowe i Słonimskie,

W czerwcu zorganizowano wycieczkę do Warszawy i Częstochowy, w której uczestniczyło 42 kobiety.

W lipcu do Kalwarji i Wilna na koronację obrazu Matki Boskiej i 3-go listopada do Warszawy i Częstochowy na Ogólno Polski Zjazd Kół Gospodyń Wiejskich.

Ta ostatnia była prowadzoną przez młode Ziemianki.

W dn. 4 grudnia na walnem zebraniu Lidzkiego O. T. R. Gospodynie wiejskie same reprezentowały swe Koła, składając sprawozdanie z działalności takowych.

Młode Ziemianki pracują w ścisłym kontakcie z Kołem Lidzkiem, — tworząc organizację autonomiczną. — Praca ich rozwija się w 2-ch kierunkach: oświatowym na terenie wsi i samokształceniowym, mającym na celu wyrobienie indywidualne członkiń dla pracy społecznej.

2) **Koło Słonimskie.** Pomimo trudności komunikacyjnych i braku funduszy uczyniło ogromny krok naprzód w tym roku. Zwiększyło znacznie ilość członków i osób czynnie pracujących zorganizowało 5 kół gospodyń, zdobyło się na wspólną z Kołem Lidzkiem instruktorkę objazdową, organizuje we wszystkich kółkach 5-ciodniowe kursa gotowania; kursów kroju i szycia przeprowadziło od czerwca 4 przy udziale 49 uczenic, — 5-ty kurs zaczęty z 25-ma uczenicami.

Pogadanek i odczytów wygłoszono 7, teatrów amatorskich i wieczornic urządzono 6. Kursa tkactwa w Słonimie prowadzą się w dalszym ciągu w komplecie 6 uczenic. Koło wysłało instruktorkę do Częstochowy dla obejrzenia wzorowej tkalni, poczem ma rozszerzyć ten dział do 10 warsztatów i wysyłać instruktorki z warsztatami po wsiach.

Skompletowano bibljoteczkę dodaniem 135 tomów, wypożyczano książki Stowarzyszeniom Młodzieży, nauczycielstwu szkół powsz. i t. p.

Wysłano 2 delegatki na Zjazd Gospodyń Wiejsk. do Częstochowy.

Zorganizowano 2 wystawy w Słonimie jedną we wrześniu, przemysłu ludowego, obejmującą działy: tkacki, robót i haftów oraz prac z jednego z 6-cio tygodniowych kursów szycia, — demonstrowaniem pracy na ulepszonych warsztatach tkackich; drugą, w grudniu — ozdób choinkowych, mającą na celu wykazać, że te rzeczy dotąd importowane, mogą z łatwością być zastąpione przez wyroby miejscowe dużo artystyczniejsze.

Wystawa ta dała około 119 zł. czystego zysku, a choince dla żołnierzy domowe ozdoby.

Prócz tego koło brało udział w wystawie w Baranowiczach, oraz w wystawie Ziemianek w Warszawie. 2 członkinie koła zapoczątkowały hodowlę morw i jedwabników.

Koło nawiązało kontakt i współpracę ze starostą, instytucjami samorządowemi i nauczycielstwem szkół powszechnych. W tym celu wysłało delegatki na a) zebranie radnych wszystkich gmin powiatu, b) na posiedzenie komisji rolnej, c) na ogólny Zjazd Nauczycieli Szk. Powsz.

3) **Nowogródzkie koło**, niedawno zorganizowane, ma dotychczas tylko jedno Kółko Gosp. Wiejskich w Czombrowie, powstałe dzięki inicjatywie pani Karpowiczowej, działaczki na polu pracy oświatowej na wsi. Drugiem ogniskiem takiem jest Worończa, gdzie p. Czarnowska z ramienia Macierzy Skolnej dopomaga Ziemiankom w ich poczynaniach. Koło ma instruktorkę kroju i szycia, która przeprowadziła 3 kursa w 3-ch miejscowościach. Organizowało wycieczki do Wilna na koronację Obrazu M. B., do Baranowicz na wystawę, do Huty Szklanej w Niemnie, do Szkoły Zawodowej w Zdzięciole i t. p. Urządziło 23 demonstracyj kina, 7 przedstawień amatorskich i wieczornic;— wzięło udział w wystawie Baranowickiej, w wystawie prac kobiet w Warszawie, w wystawie pokazu w Nowogródku, a kółko Czombrowskie urządziło interesujący pokaz pieczywa w miasteczku Walówce. Ziemianki nowogródzkie biorą czynny udział w organizowaniu rozmaitych imprez na cele dobroczynne i społeczne, jak to w komitecie gwiazdkowym, w loterjach na L. O. P. P. i ,,Akademika", dopomogły w zorganizowaniu przyjęcia na wyświęceniu Schroniska nad Świtezią i t. p.

Kosztem jednej z członkiń koła p. M. Narkiewicz Jodkowej w Łopuszny utrzymywana jest katechetka, która wykłada religję w kilku szkołach powsz. wsi okolicznych.

Wielkie trudności komunikacyjne hamują działalność koła, które odczuwa dotkliwy brak instruktorki objazdowej; narazie czynione są usiłowania w celu zdobycia takowej, a wtedy niewątpliwie praca szybko pójdzie naprzód.

4) **Koło Nieświeskie** prowadziło w lecie przedszkole we wsi Nowosiółki dla 40-ga dzieci, utrzymuje bursę w Nieświeżu dla niezamożnych uczni, prowadziło kursa szycia, założyło 2 koła młodzieży, i niemi się opiekuje. Zorganizowało 4 bibljoteczki ruchome, współpracując z nauczycielstwem, — wzięło udział w zorganizowaniu kursów pszczelniczo-ogrodniczych w Nieświeżu, opiekowało się ubogą inteligencją i dostarczało jej letnisk. Wzięło udział w wystawie Baranowickiej dostarczając 157 eksponatów tkactwa ludowego, zorganizowało wycieczkę na tę wystawę i wysłało delegatki na zjazd do Częstochowy.

5) **Koło Baranowickie** nie zorganizowało jeszcze kół dla gospodyń wiejskich, — natomiast ma już grunt przygotowany w kilku wsiach. Przeprowadziło 5 kursów szycia, obecnie pro-

wadzą się 2. Opiekuje się kołami młodzieży. Wzięło czynny udział w organizacji wystawy w Baranowiczach; wysłało delegatki na zjazd do Częstochowy, urządziło kilka imprez dochodowych, co pozwoliło na zaangażowanie drugiej instruktorki. W lecie ma prowadzić przedszkola.

6) **Koło Wołożyńskie** założono 28 sierpnia 1927 r., ma 25 członkiń. Odbyły się 3 zebrania zarządu. Miało instruktorkę objazdową, która pracowała na terenie koła 11 dni. Przeprowadziła 1 kurs gotowania i zebrania przygotowawcze do założenia kółek gospodyń w 5-ciu wsiach. Obecnie uruchamia się kurs szycia. Koło ustawia warsztaty tkackie szerokie u gospodyń po wsiach celem propagowania ulepszonego tkactwa.

Członkinie Koła prowadzą Stowarzyszenia Młodzieży polskiej, w których praca rozwija się pomyślnie. Koło dopomaga w utrzymaniu katechetki szkół powszechnych z bardzo dobrym rezultatem.

W projekcie: kursa kroju i szycia, zakładanie kół gospodyń wiejskich, przedszkoli, stowarzyszeń młodzieży, opieka nad matką i dzieckiem.

Jak widać ze sprawozdań, praca we wszystkich Kołach rozwijała się dotychczas wybitnie w kierunku oświatowym; hasło to i nadal pozostaje na naczelnem miejscu programu, ze zwróceniem szczególniejszej uwagi na rozwój ekonomiczny wsi przez organizację gospodarstw i podniesienia wytwórczości.

W tym celu Zrzeszenie zamierza założyć w Baranowiczach szkołę gospodarczą dla dziewcząt wiejskich, projektowane są kursa organizacji gospodarstwa domowego, pokaz kuchni wzorowej, zastosowanej do potrzeb rodziny włościańskiej, wycieczki na Zachód polski, stacje drobiowe, propaganda przemysłu ludowego.

Dla nadania szybszego tempa pracy—konieczne są instruktorki objazdowe, do tego się też będzie dążyło aby każdy powiat miał swoją. Do najbliższych zadań należy uruchomienie Kółek Gosp. Wiejskich w miejscowościach, gdzie teren już przystosowany.

Ponieważ początkowe trudności są już przełamane i wszędzie zauważyć się daje wielkie zainteresowanie w tym kierunku wśród ludności wiejskiej—praca niechybnie szybko się rozwinie, jeśli będą odpowiednie środki i poparcie ze strony władz i samorządów.

— **Mleczarstwo.** W styczniu zostało zorganizowanych przez Towarzystwo 5 mleczarni spółdzielczych: w Ożginowiczach, Hawinowiczach i w Synkowiczach powiatu Słonimskiego, w Skrobowie pow. Nowogródzkiego i w Zubelewiczach pow. Baranowickiego oraz 1 filja w Zaosiu pow. Baranowickiego.

— **Stołpeckie O. T. R.** W ciągu stycznia odbyły się kursy rolnicze: trzydniowy w Turcu i dwudniowy w Niekraszewiczach; kursy wzbudziły znaczne zainteresowanie.

— **Wileńskie Tow. Rybackie.** W Wilnie zostało zorganizowane Tow. Rybackie, obejmujące teren województw Wileńskiego, Nowogródzkiego i części Białostockiego, a mające za zadanie ujęcie całokształtu rybołówstwa i skierowanie go na właściwe tory. Towarzystwo to zabiega u władz o możliwie prędkie wydanie ustawy rybackiej, o wydanie zarządzeń o ochronie ryby i raków przed ich tępieniem; organizuje dział informacyjny i ma jaknajszerzej współdziałać racjonalnej hodowli ryby i eksploatacji wód naszych w tym kierunku. Osoby zainteresowane winny się zwracać bezpośrednio do Towarzystwa w Wilnie przy ul. Tyzenhauzowskiej Nr. 4 m. 2.

Walny Zjazd

Zrzeszenia Ziemianek Kół Gosp. Wiejskich Województwa Nowogródzkiego.

W dniu 28 stycznia 27 r. odbył się w Baranowiczach walny Zjazd Kół Wojew. Zrzeszenia Ziemianek Kół Gosp. Wiejskich, przy licznym udziale członkiń i gości. Sprawozdania z działalności Zarządu i poszczególnych kół wykazały wielki postęp i ożywienie w pracy ziemianek, która się staje coraz bardziej intensywną, skoordynowaną i przybiera trwałe formy. Po sprawozdaniach ze zjazdów: w Krakowie, Warszawie i Wilnie, — przewodnicząca M. Górska, zaznajomiła zebranie z wytycznemi, mającemi służyć za drogowskaz do pracy:

1) obowiązek każdej ziemianki należenia do stowarzyszenia dla podjęcia wielkiej pracy w kraju, jak oświatowej tak gospodarczej, — pod hasłem: wszyscy razem dla Ojczyzny,

2) obowiązek jaknajwydatniejszej pracy wśród kobiet na wsi, celem podniesienia dobrobytu jednostki i państwa przez zwiększenie wytwórczości gospodarczej i zdobycie umiejętności spożytkowania takowej,

3) przeciwstawianie się prądom wywrotowym, godzącym w duszę narodu przez stanie na straży interesów kościoła i państwa,

4) ujawnieniu pracy ziemianek nazewnątrz oraz udział w organizacjach pokrewnych oświatowych i gospodarczych. Konieczność ścisłej współpracy z nauczycielstwem i samorządami wszystkich stopni.

Po wyczerpaniu spraw stowarzyszenia Zebranie wysłuchało z wielkiem zainteresowaniem ciekawego referatu p. J. Parfjanowiczowej, która w zastępstwie p. Wojewodziny Bęczkowiczowej zaznajomiła obecnych z tak bardzo aktualną sprawą przemysłu ludowego i sztuki ludowej, rozwinąwszy szeroko ten ważny problemat naszego życia kulturalnego i ekonomicznego.

Towarzystwo Popierania Przemysłu Ludowego przystąpiło do gruntownego zanalizowania dzisiejszych stosunków w tej dziedzinie i opracowuje metody wyzyskania ukrytych po zakątkach wiejskich źródeł sztuki ludowej, — i skierowania ich do wspólnego łożyska.

Ankieta, z którą Tow. Przem. lud. zwróciło się do społeczeństwa, ma na celu wynalezienie starych tkaczek artystek, — skup ciekawych okazów i ułatwienie w dostarczaniu odpowiednich surowców i farb. Ziemianki gorąco się tą sprawą zainteresowały i zgłosiły swój udział w podjętej akcji.

Na zakończenie zebranie wysłuchało ciekawego odczytu p. Bogusławskiej z Warszawy o hodowli kur i jajczarstwie, tem niewyzyskanem jeszcze u nas źródle dochodu w gospodarstwie.

Zainteresowanie się tą kwesją wyraziło się zaproszeniem p. Bogusławskiej na szereg odczytów do kilku powiatów województwa.

Na tem zebranie zamknięto.

Apel do rolników.

Dyrekcja Powszechnej Wystawy Krajowej w Poznaniu liczy się z wybitnym udziałem w wystawie rolników jako z objawem wysoce pożądanym wobec znaczenia, jakie posiada rolnictwo w kraju, w którym około 70% ludności żyje na roli. Dlatego też stworzono w Wystawie specjalny na szeroką skalę zakrojony „Dział Rolniczy", obejmujący następujące grupy wzgl. działy:

I. **Produkcja rolna.** 1. Nasiennictwo, 2. Produkcja roślinna, 3. Meljoracje oraz kultury łąk i pastwisk.

II. **Produkcja zwierząt.** 1. Żywe zwierzęta, 2. Martwe eksponaty, związane z produkcją zwierzęcą, 3. Mleczarstwo i jajczarstwo.

III. **Leśnictwo.** 1. Gospodarstwo leśne. 2. Łowiectwo.

IV. **Ogrodnictwo.**

Znaczenie wystawy dla rolnictwa jest ogromne. Przez jaknajwybitniejszy udział w wystawie — rolnictwo nie zrobi ofiary, a odniesie korzyści nietylko moralne i propagandowe przez okazanie swej żywotności lecz odniesie bezpośrednio korzyści materjalne. Jak każda bowiem gałąź życia gospodarczego, tak

też i rolnictwo potrzebuje wymiany produkcji. Muszą być rynki zbytu i źródła zakupu; trzeba je zbliżyć do siebie zapomocą eksponatów. Żyjemy pod hasłem standaryzacji. Musimy poznać, jak nasz towar wygląda. Na cóż przydałaby się największa produkcja rolnicza, gdyby nie znalazła korzystnych rynków zbytu? Odwrotnie bogate rolnictwo stanowi dla przemysłu niesłychanie pojemny wewnętrzny rynek zbytu. Wystawa Rolnicza będzie zogniskowaniem tego, co rolnicy między sobą wymieniają (materjał hodowlany, nasiona i t. p.), zcentralizowaniem artykułów przemysłowych, które rolnicy potrzebują do produkcji, wreszcie, pokazem tego, co rolnicy mają do oddania na eksport lub wewnętrzny rynek miejski.

Z polepszeniem życia gospodarczego Polski pójdzie w parze zmniejszenie różnicy między cenami przemysłowych środków produkcji, a cenami za produkty rolne, a zmniejszająca się rozpiętość tych dwóch czynników stanowi automatycznie o intensyfikacji rolnictwa.

Rolnictwo Polski Zachodniej ma specjalny obowiązek godnego wystąpienia na Powszechnej Wystawie Krajowej, raz dlatego, że produkcja rolna i przemysł rolniczy tych dzielnic są najbardziej rozwinięte, a powtóre, ponieważ ze względu na bliskość Poznania udział w Wystawie dla wystawców tych dzielnic będzie ułatwiony.

Ponieważ **„ostatni termin** wypełnienia i podpisania formularzy zgłoszeń" (według regulaminu dla wystawców w Dziale Rolniczym P. W. K.) upływa z dniem 1 marca 1928 r., dlatego Wielkopolska Izba Rolnicza prosi, aby przyszli wystawcy zgłosili swój udział w wystawie w czasie możliwie najszybszym, gdyż dopiero na podstawie zażądanych przez wystawców metraży przystąpi Dyrekcja Powszechnej Wystawy Krajowej do budowy poszczególnych pawilonów.

Hodowcy zwierząt zgłaszają swój udział w wystawie dopiero w 1929 r.

Wszelkich szczegółów dowiedzą się wystawcy w wydanej przez Zarząd P. W. K. broszurce, zawierającej „regulamin i warunki dla wystawców w dziale Rolniczym P. W. K. w Poznaniu w r. 1929", którą można zażądać w **Dyrekcji Powszechnej Wystawy Krajowej — Dział Rolniczy — Poznań ul. Grunwaldzka 22.**

Wielkopolska Izba Rolnicza.

Cena 50 groszy.

Wydawca: **Nowogródzkie Wojewódzkie T-wo Rolnicze**
Redaktor: **Konstanty Rdułtowski.**

Druk. Wydz. Pow w Nowogródku.